

Piaty snem KDH

(1992)

Vážený snem, milí priatelia, vážení hostia!

Nitra, Košice, Žilina, Trnava a dnes Poprad sú míľnikmi na ceste nášho hnutia. Míľnikmi smerom dovnútra hnutia, ale aj smerom von, smerom ku Slovensku a ku svetu. Naše snemy sú príležitosťou, aby sme sa zamysleli nad sebou a nad slovenským politickým prostredím a povedali si, ako pôjdeme ďalej.

Za necelé tri roky existencie nášho hnutia schádzame sa dnes už po piatykrát. To samo osebe je znakom, ako rýchlo sa vyvíja politická situácia, aj naše hnutie. Z veľkej časti je to pohyb, ktorý môžeme iba minimálne ovplyvniť a už vôbec nie zastaviť. My ho ani nechceme zastaviť, ale chceme mu dať prirodzenú organickú podobu, chceme ho skultúrniť, chceme z neho odstrániť ľudské živorenie a chceme na jeho konci vidieť naozaj prosperujúce Slovensko.

Ak nemôžeme ovplyvniť vývoj priamo, robíme tak aspoň nepriamo, hovorením pravdy o slovenskej politike. Mnohí sa snažia pravdu zakryť z koalíčných straníckopolitických, alebo iných dôvodov.

Prechod od komunizmu k demokracii, od plánovaného hospodárstva k trhovému sa ukazuje všade vo svete ako náročný. Na Slovensku navyše ku nemu pribudlo riešenie štátoprávneho postavenia Slovenska. Riešenie toľkých problémov naraz zákonite vytvára priestor na rôzne plané sľuby, na demagógiu, na vyvolávanie vášní. Majstrami v tom všetkom boli komunisti.

Musíme konštatovať, že po júnových voľbách sa prostredníctvom viacerých strán dostali do významných funkcií v parlamente, vo vláde, v štátnej správe ľudia s autoritatívnymi metodami, a väčšina z nich s komunistickou minulosťou. Ako by nič nezabudli a nič sa nenaučili. Sme svedkami, ako postupne ovládajú masové médiá, hospodárstvo, o mocenských prostriedkoch ani nehovoriac. Robia to metodami, ktoré poznáme z obdobia normalizácie v 70. rokoch. Hrozí opätovné mocenské ovládnutie Slovenska.

Pred novembrom 1989 kresťania boli dominujúcou spoločenskou silou, ktorá kládla odpor komunizmu. Dnes vidíme, akoby na Slovensku opäť nebolo inej spoločenskej sily dostatočne silnej na to, aby sa mohla účinne vzoprieť návratu diktatúry. My sa dokážeme vzoprieť aj teraz. Niet vznešenejšej úlohy pre KDĤ, než zabrániť opätovnému návratu komunistických metód na Slovensku. Raz sme to už dokázali pomocou samizdatu, sviečkovej manifestácie, organizovaním tajných krúžkov. Naše možnosti teraz sú ďaleko väčšie. Máme svojich poslancov v parlamente, svojich starostov a primátorov, svojich členov obecných zastupiteľstiev, sme schopní vystupovať v oznamovacích prostriedkoch, ale najmä máme svoje kluby po celom Slovensku a v nich statočných, odvážnych a múdrych ľudí. S nimi dokážeme ubrániť Slovensko pred diktatúrou a s nimi dokážeme udržať Slovensko v rodine európskych demokratických krajín.

Na rozdiel od situácie pred dvadsiatimi rokmi pokus o nastolenie autoritatívneho režimu sa dnes uskutočňuje pod národnými heslami. My sa k tomu môžeme vyjadriť, pretože my sme hlásali nie národné heslá, ale národnú myšlienku už vtedy, keď niektorí dnešní funkcionári HZDS našich ľudí za to súdili. Slovensko potrebuje statočných, sebavedomých, áno aj národne uvedomelých občanov, ktorí budú bez strachu spolurozhodovať o štátnych záležitostiach a chrániť záujmy svoje aj iných. Ak bude dnes štát zastrášať vlastných občanov pod zámienkou ochrany národných záujmov, vychová práve zastrášených občanov. Ale kde je záruka, že o 20, 30,

40 rokov ten istý štát nebude zastrašovať občanov z úplne iných pozícií, napríklad aj z protislovenských, z protinárodných. Či sme to doteraz vo svojich dejinách nezažili? Dnes zastrašený občan bude zastrašeným občanom aj potom a zase zostane iba menšina, ktorá bude schopná postaviť sa proti národnému tlaku a brániť slovenské národné záujmy. Preto, keď bránime občianske práva, bránime tým zároveň národné záujmy Slovenska, podporujeme tým proces skutočnej emancipácie Slovenska.

Áno, my, naši ľudia sme začali uskutočňovať národný program Slovenska ďaleko skôr než ktokoľvek iný. Mládežnícke skupiny, ktoré počítame za svoje, spievali na pútiach celé 80. roky piesne „Kto za pravdu horí“ a ďalšie. V samizdatových časopisoch Náboženstvo a súčasnosť, Bratislavské listy a ďalších boli publikované články o skutočnej slovenskej histórii a načrtával sa slovenský národný program. My sme organizovali hromadné návštevy súdených aktivistov. Mimochodom, tieto naše aktivity vytvárali pravdivý a pozitívny obraz Slovenska v zahraničí. Vtedy Slovensko nemalo problémy s negatívnou propagandou. Po páde komunizmu my sme dali do programu federálnej vlády v júni 1990 záväzok doviest' oba naše národy do spoločenstva európskych národov ako rovnoprávne subjekty. My sme prišli s myšlienkou zmluvy medzi oboma republikami a my sme prišli s návrhom na prebudovávanie Česko-Slovenska podľa modelu európskeho spoločenstva. Budovanie slovenskej štátnosti sme chceli završiť niekedy okolo roku 2000, zároveň so začlenením sa do európskeho spoločenstva. Slovensko, ale aj Česká republika by mala desaťročie na vnútornú aj vonkajšiu stabilizáciu, na nastolenie svojich nových vzájomných vzťahov v rámci európskej integrácie a na dokonalú prípravu na európsku konkurenciu. Proces emancipácie republik by prebehol pokojne a organicky, takže bežný občan, ak by si o novom štátoprávnom vývoji neprečítal v novinách, ani by ho nepobadal.

Vývoj sa uberá inak. Víťazné politické strany HZDS a ODS sa dohodli na rozdelení republiky k 1. januáru budúceho roku. Podnikajú

všetky politické a právne kroky, aby sa rozdelenie naozaj uskutočnilo. Náraz rozdelenia by mali zmierniť rôznorodé dohody medzi Slovenskou republikou a Českou republikou, ale žiadna z nich zatiaľ nie je dohodnutá. Nebude obranná únia, nebude ani len strednodobá menová únia a v priebehu budúceho roku pravdepodobne vyrastú colnice po oboch stranách moravskej hranice. Podľa vyjadrenia ministra obrany Andrejčáka na rozdelenie armády potrebuje najmenej päť pokojných rokov. K rozdeleniu armády však dôjde pravdepodobne tiež už začiatkom budúceho roku. To, samozrejme, bude mať za následok radikálne zníženie vojenského zabezpečenia Slovenska. Pri jestvujúcom objeme priemyselnej výroby na Slovensku sa rozdelením štátu zmenší vnútorný trh pre slovenské podniky zo 100 na 28 %. Z týchto a ďalších dôvodov považujeme rozdelenie republiky za predčasné. Pripadáme si pri tomto tvrdení tak trochu ako generál Malár v auguste 1944. Generál Malár pri vypuknutí Povstania označil Povstanie za predčasné a vyzval povstaleckých vojakov, aby sa vrátili do kasární. Generál Malár spolu s ďalšími činiteľmi vypracoval plán organizovaného prechodu Slovenska na stranu spojencov v súčinnosti s Červenou armádou. Komunisti vtedy vyvolali predčasné Povstanie, priviedli toto Povstanie ku vojenskej porážke a veľmi zhoršili východiskovú pozíciu Slovenska pri vstupe do obnovenej republiky. Oslabené Slovensko znamenalo aj oslabené obnovené Československo, ktoré si potom voči Stalinovi nemohlo dovoliť samostatnejšiu politiku, napríklad podľa vzoru Juhoslávie. Generál Malár mal pravdu, ale Nemci ho za jeho rozhlasový prejav zatkli a neskôr popraviť.

Na vzniku novej Slovenskej republiky sa nepodielame, pretože jej vznik nie je výslovne schválený obyvateľstvom. Ako kresťanské hnutie sa nemôžeme pridať ku stranám, ktoré vyvolávajú medzi národmi nenávisť. Nevypracovali sme scenár na zvládnutie ekonomických problémov spojených s osamostatnením Slovenska, ak by sme za ne my mali zodpovedať, alebo spoluzodpovedať. Konečne na samostatnom Slovensku vzniká politický režim, voči ktorému nemáme dôveru.

Osamostatnenie Slovenska považujeme za predčasné, ale vopred vyhlasujeme, že ak k nemu dôjde, budeme ho považovať za trvalé, bez ohľadu na ťažkosti, s ktorými sa samostatné Slovensko stretne. Slovensko sa nemôže dvakrát v jednom storočí osamostatniť a dvakrát sa vrátiť do spoločnej republiky. Druhýkrát návrat by už mohol byť iba bezpodmienečný. Slovensko by si potom nemohlo stavať žiadne vlastné požiadavky, muselo by prijímať podmienky, aké by dostalo. Možno nie sme dostatoční slovenskí nacionalisti, ale sme slovenskí vlastenci. A preto budeme podporovať novú Slovenskú republiku zo všetkých svojich síl. V novej Slovenskej republike však budeme rozlišovať medzi slovenskou štátnosťou a medzi režimom, ktorý na Slovensku bude vládnuť. Budeme podporovať slovenskú štátnosť, ale ak to bude potrebné, budeme ostro kritizovať politický režim. Najmä budeme dbať na dodržiavanie občianskych a demokratických práv na Slovensku. Každé porušenie týchto práv budeme pranierovať v Slovenskej národnej rade, na verejnosti, aj v zahraničí. Nedáme sa zatlačiť demagógiou, že demaskovanie porušovania občianskych práv a kritika režimu na Slovensku z týchto dôvodov poškodzuje obraz Slovenska v zahraničí. Obraz Slovenska v zahraničí najviac poškodzujú prejavy politickej, národnej či rasovej alebo inej nevráživosti.

Vzhľadom na povolebný vývoj na Slovensku, o ktorom som sa zmienil v úvode, vyjadrujeme obavy o stav demokracie na Slovensku. Nemožno predsa budovať demokratické Slovensko tak, že podpredseda Hnutia za demokratické Slovensko prítakáva hlasom požadujúcim pozbavenie opozičného poslanca mandátu, alebo keď predseda tohto hnutia posieia opozičnú stranu do minulosti. Menšínové práva budú dôležitým prvkom stability alebo nestability budúcej Slovenskej republiky. Maďarské parlamentné strany v SNR budú musieť samé zvážiť spôsob uplatňovania týchto práv. Ale spôsob, akým proti maďarským poslancom vystúpil premiér Mečiar v SNR počas prerokovania Ústavy SR, ohrozuje vnútorný pokoj nového Slovenska.

V uliciach našich miest sa začína objavovať politicky motivovaná agresivita. Ak sa za niekoľko mesiacov objavia mŕtvi a zranení, zodpovednosť za to poniesie HZDS, na čele so svojim predsedom. Na takomto procese sa v žiadnom prípade nebudeme podieľať.

Celkom odlišný postoj ukázali nedávno v Bratislave demonštranti za cirkevnú školu z Bardejova. Oprávnené protestovali proti rozhodnutiu ministra školstva a predsedu vlády, ale demonštrovali pokojným, kultivovaným a úctyhodným spôsobom. Na nikoho nepokrikovali, nikomu sa nevyhrážali. Zároveň ukázali občiansku odvahu verejne sa zasadzovať za riadnu výchovu svojich detí. Bardejovčania nastavili latku pre kultúru verejných politických demonštrácií.

O budúcnosti Slovenskej republiky vo veľkej miere rozhoduje jej hospodárska politika. Necelé tri mesiace novej vlády presvedčili, že vláda nebude môcť robiť takú hospodársku politiku, akú malo HZDS vo svojom volebnom programe. Už prvé kroky vlády ukazujú, že vláda nebude môcť rozdávať, ako sľubovala. Naopak, rozhodla o zvýšení poštovného, pripravuje zvýšenie cestovného, zisťuje, že rozšafnosť v podobe expanzívnej rozvojovej politiky musí ustúpiť snahe o vyrovnaný rozpočet. Dôležitým signálom o smere ekonomickej politiky bude skutočnosť, či sa podarí udržať vnútornú zameniteľnosť slovenskej koruny. Podľa terajších hospodárskych ukazovateľov by sa nedala udržať vnútorná zameniteľnosť. Vzhľadom na dovoznú náročnosť, vývoznú schopnosť a hodnotu meny prichádzajú do úvahy tri druhy opatrení:

- zvýšenie vývozu,
- obmedzenie dovozu,
- alebo devalvácia slovenskej meny.

Zvýšenie vývozu možno ťažko očakávať, aj keď budeme považovať za vývoz aj vývoz do Českej republiky. Obmedzenie dovozu bude pravdepodobne nevyhnutné, aspoň v určitom rozsahu, ale zároveň bude znamenať opätovnú izoláciu od vyspelého sveta. Devalváciou slovenskej meny možno vyrovnať ponuku a dopyt vo voľne zameniteľných menách, ale zároveň to bude znamenať zvýšenie

ceny dovážaných vstupov a následnú infláciu. Jedno je isté, Slovensko bude odkázané na zahraničnú spoluprácu, ale s hospodárskou spoluprácou môže počítať iba vtedy, ak bude rešpektovať ekonomické pravidlá stanovené západnými ekonomickými a finančnými inštitúciami. Tieto pravidlá budú jasne požadovať vyrovnaný štátny rozpočet, tlmennú infláciu, liberalizáciu cien a obchodu a dôslednú privatizáciu. Návšteva delegácie pod vedením profesora Kočtúcha vo Washingtone to iba potvrdila. Vyvoláva však údiv, že pre také elementárne poznatky musela delegácia cestovať až do Washingtonu.

Skôr znepokojenie než iba údiv vyvoláva skutočnosť, že slovenská vláda na jednej strane iniciovala delenie republiky k 1. januáru 1993, ale na druhej strane nerobí dostatočné operatívne opatrenia na ekonomické zabezpečenie rozdelenia, napríklad prípravou vlastnej meny tak, aby začiatkom roku bola pripravená, ak česká strana sa rozhodne pre oddelenie vlastnej meny.

Slovenská vláda by už teraz mala otvorene povedať obyvateľstvu, že rozdelenie štátu bude znamenať pre občanov hospodárske obete a vyzvať, aby ich boli pripravení znášať. Keď hovoríme, že budeme podporovať novú Slovenskú republiku, budeme ju podporovať predovšetkým v hospodárskej politike, pokiaľ hospodárska politika povedie ku stabilizácii.

Vážený snem,

doterajšie naše snemovania boli nielen príležitosťou na rozhľadnutie sa po ubehnutej ceste hnutia, ale aj chvíľami zvýšených očakávaní do budúcnosti. Tieto očakávania sa doteraz nenaplnili. Musíme si samozrejme klásť otázku, kde sme urobili chybu a ako sa jej chceme v budúcnosti vystríhať.

Dostali ste správu osobitnej komisie, ktorá analyzovala príčiny nášho neúspechu vo voľbách. Myslím, že správa pravdivo analyzuje príčiny. Kresťania boli vyše 40 rokov na Slovensku najdiskriminovanejšími občanmi. Naši ľudia, až na malé výnimky, nemali možnosť nadobúdať prax vo vedúcich funkciách, vo vystupovaní v oznamovacích

prostriedkoch a pod. Následky diskriminácie sme začali prekonávať v novembri 1989. My sme nesúťažili a ani v budúcnosti nebudeme súťažiť s inými stranami a hnutiami v nezodpovednosti voči Slovensku. Ako malú ilustráciu nezodpovednosti iných strán voči Slovensku možno uviesť, že hlasovali v SNR za Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenska, ale až teraz po prijatí Deklarácie si uvedomujú, že najdôležitejší znak zvrchovanosti štátu, armádu, nie sú schopní v krátkom čase vybudovať a bránia sa preto rozdeleniu spoločnej armády. Vo vzťahu ku komunistickému obdobiu naše hnutie vždy kolísalo medzi spravodlivosťou a odpustením. My sme nepresadzovali radikálne výmeny ľudí v podnikoch a inštitúciách, ale našich ľudí teraz vyhadzujú zo zamestnania. Toto platí nie iba ku komunistickému obdobiu.

Keď minulý rok niektoré české strany vo federálnom zhromaždení iniciovali preloženie predsedu HZDS z jedného výboru FZ do iného, naši poslanci hlasovali proti. HZDS však teraz po voľbách prekladali nás z výboru do výboru SNR podľa svojej ľubovôle. Nami kandidovaný prednosta Okresného úradu v Prešove Ing. Polačko sa minulý rok postavil proti uvoľneniu z funkcie funkcionára HZDS v štátnej správe, ale ten istý funkcionár HZDS teraz inicioval odvolanie Ing. Polačku z funkcie. V rozhýbanom postkomunistickom svete berieme ohľad na ľudí, a nechceme svet ešte viacej rozhýbať. Ale dá sa to nazvať aj inak, chýba nám voľa k moci. V tom vidím najhlbší dôvod našich volebných neúspechov. Ale skúsenosť s vládou sme už získali, a Slovensko práve teraz porovnávaním sa bude môcť presvedčiť, že to bola vláda odborná. Naši odborníci sa už stali známymi a ďalší mladí nám rastú. Starostovia a členovia obecných a mestských zastupiteľstiev sa učia spravovať mestá a dediny. Naše doterajšie skúsenosti nás učia, že odbornosť sama nestačí. V spoločnosti musí vládnuť aj spravodlivosť. Jej nastolenie bude rovnakou súčasťou nášho programu ako výchova odborníkov.

Skôr než začneme plniť svoje nové úlohy, musíme urobiť bilanciu doterajších – organizačnú, aj kádrovú. Tomuto snemu sú predložené na schválenie aj nové stanovy nášho hnutia.* Ak budú prijaté nové

stanovy, skončí sa funkčné obdobie všetkých funkcií, budú sa obsadzovať nanovo. Ale bez ohľadu na nové stanovy tento snem a celé hnutie musia úplne slobodne rozhodnúť o zodpovednosti a smerovaní v hnutí a hnutia doteraz, aj odtiaľ. Slobodne, aj vzhľadom na osoby. Preto ja aj členovia predsedníctva Rady KDH dávame svoje funkcie k dispozícii snemu, aby ste o nich nanovo rozhodli.

Nové stanovy, s ktorými ste sa taktiež v predstihu oboznámili, posúvajú naše hnutie ďalej smerom k politickej strane, pokiaľ ide o vnútornú štruktúru. Stanovy oddeľujú aparát od volených funkcionárov a posilňujú zodpovednosť jednotlivých funkcionárov. V rámci predsňemovej diskusie ste mali na zváženie prípadnú zmenu názvu nášho hnutia. Na okresných snemoch sa väčšina z vás vyjadrovala v prospech zachovania doterajšieho názvu. Svedčí to, že väčšina členov získala k hnutiu dôverný vzťah a hnutie samo pod svojím doterajším názvom si získalo rešpekt medzi obyvateľmi Slovenska.

Slovensko čaká ťažké obdobie. Ono odhalí prázdne reči od reálneho programu. Ak chceme uskutočniť svoj reálny program pre Slovensko, musíme získať nový dynamizmus. Musíme si byť istí sebou, musíme mať vedúce kádre s autoritou a musíme mať široko rozvetvenú sieť našich klubov. Toto všetko môžeme mať. Sme jedinou dôslednou opozičnou parlamentnou stranou na Slovensku a v tomto postavení sme nádejou mnohých obyvateľov Slovenska. Vzдорovať tlaku autoritatívnej moci je znakom pevnosti hnutia, ale aj schopnosti Slovenska uchrániť si demokratické pomery. My to dokážeme. Vyžaduje to vernosť našich členov a vedomie o zmysle takej vernosti. Jej zmyslom je záchrana Slovenska. Jej zmyslom je odhaľovanie nových možností pre Slovensko.

Americký spisovateľ Thorton Wilder napísal, že najzaujímavejšie je sledovať vývoj tvorivej sily. KDH je tvorivou silou slovenskej politiky.

Poprad 19. septembra 1992